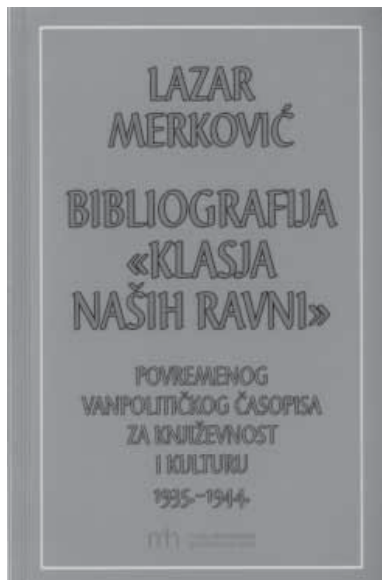

i salaše, a dužnost je sadašnje generacije ostaviti o tomu pisani trag.

Filip Čeliković

Lazar Merković, *Bibliografija „Klasja naših ravni“, povremenog vanpolitičkog časopisa za književnost i kulturu : 1935-1944.*, Ogranak Matice hrvatske, Subotica 2010., str. 72.

Nakon što su objavljene bibliografije časopisa za „književnost, umetnost i društvena pitanja“ *Rukovet* (Lazar Merković, „Bibliografija časopisa „Rukovet“ maj 1955 – april 1990“, *Rukovet*, br. 5, Subotica, 1990.) i crkveno-narodnoga kalendara *Subotička Danica* (I. Prčić mlađi, B. Gabrić, *Bibliografija kalendara „Subotička Danica“ 1971–1972. i 1984–1993. god.*, Institut „Ivan Antunović“, Subotica, 1994.), ovo je tek treća po redu bibliografija jedne hrvatske periodične tiskovine iz Vojvodine. Bibliografiju časopisa *Klasje naših ravni*,

i to za razdoblje njegovoga prvog tečaja – od 1935. do 1944. godine, sačinio je najplodniji živući bibliograf Hrvata u Vojvodini Lazar Merković.

Kada je riječ o naznačenim malobrojnim bibliografijama periodike u Hrvata u Podunavlju, valja ovdje istaknuti kako su oni, za razliku od drugih dijelova hrvatskoga naroda ali i drugih nacionalnih zajednica s kojima žive, znatno kasnije pristupili radu na bibliografskoj obradbi vlastitoga književnog i uopće kulturnog naslijeđa. Konkretno govoreći, na ovim prostorima izrada bibliografija među Hrvatima počinje tek sredinom prve polovice XX. stoljeća. Glavni razlog je tomu što je tek u to vrijeme došlo do snažnijega i svestranijeg, sustavnog i znanstveno utemeljenog pristupa u istraživanjima povijesti regionalne književnosti, kulturne baštine i povijesti podunavskih Hrvata. Nije također nevažna ni činjenica što su se ta pionirska nastojanja u to vrijeme odvijala izvan prikladnih znanstvenih, prosvjetnih ili bibliotečnih ustanova, u često nepovoljnim društvenim i političkim prilikama, a bila su djelo nekoliko učenih pojedinaca (npr. Matija Evetović, Josip Andrić, Petar Pekić, Albe Šokčić, Ive Prčić...).

Koncem XX. i početkom XXI. stoljeća, pak, bibliografska nastojanja u vođanskih Hrvata postupno se razvijaju – smjeraju one i k obradbi periodike, ali se u daleko većem broju objavljuju bibliografije istaknutih kulturnih, znanstvenih i književnih djelatnika – no, broj je bibliografskih radnji još uvijek posve skroman, to jest nedostatan, a razlozi su isti: nepostojanje prikladnih institucija. I Lazar Merković sačinio je i ovaj bibliografski uradak izvan bilo kakve stručne

i profesionalne institucije. Ukaz, pak, na siromaštvo bibliografske prakse, daje valjan odgovor na pitanje zašto još uvijek u vojvođanskih Hrvata nije ozbiljnije ustrojena racionalna slika sadržaja vlastita kulturnog naslijeđa, napose kada su u pitanju monografske i periodične publikacije. Vjerojatno najbolji dokaz tomu jest da do danas nije sačinjena jedna cjelovita, obuhvatna i kritički obrađena bibliografija koja bi za predmet imala sve tiskovine Hrvata u Vojvodini! Na koncu, jedna od posljedica takvoga stanja jest i slabo razvijena autopercepcija i, uopće, skromni sadržaji znanja vojvođanskih Hrvata o sebi samima, koji su ustojeno obilježeni regionalnim, subetničkim i lokalnim perspektivama.

Časopis *Klasje naših ravni* utemeljen je u Subotici 1935. godine – u vrijeme začetaka bibliografske prakse među Hrvatima u Vojvodini – od strane kulturnih djelatnika i pisaca okupljenih oko kulturnih udruga Subotička matica i Pučka kasina. Bio je to prvi književni časopis u užem smislu u ovdašnjih Hrvata, a u podnaslovu mu je stajalo „vanpolitički povremeni časopis za književnost i kulturu“. Pokrenut je s ciljem da okupi „starije i mlađe pisce Vojvodine, koji se osjećaju hrvatski“, u čemu je i uspijevao, barem kada je riječ o spisateljima bliskih Katoličkoj crkvi. Preferirao je nacionalno-romantičarsko razumijevanje književnosti i povijesti, a bio je vidljiv utjecaj i sudjelovanje klera, prije svega Lajče Budanovića, Blaška Rajića i mladog Ivana Kujundžića. Imao je više urednika (Andrija Šokčić, Franjo Kujundžić, Marko Čović i Marin Radičev), mjesta izdavanja (Subotica i Zagreb), mijenjao je dinamiku izlaženja (dva broja godišnje – 1936. i 1937., jedan

broj – 1938. i 1942., nekoliko godina bez ijednog broja, pa dvobroj – 1944.: ukupno 8 svezaka), no uvijek dosljednu uređivačku orijentaciju, snažnog katoličkog procedea, čija je glavna sastavnica bila afirmacija mjesnoga hrvatskog književnog, znanstvenog i uopće kulturnog stvaralaštva. Bio je dobro prihvaćen od dijela kulturne i stručne javnosti među bačkim Hrvatima, ali i u Hrvatskoj.

Kako uostalom i nalažu pravila bibliografskoga rada, Merković svaku bibliografsku jedinicu „oprema“ sljedećim informacijama – prezimenom i imenom autora, nazivom (naslovom) objavljenog napisa, brojem godišta, brojem sveska u godini, godinom objave sveska i rednim brojem stranice na kojoj je jedinica objavljena u časopisu. One bi u ovoj knjizi – riječ je o ukupno 447 bibliografskih jedinica koje su u knjizi označene rednim brojem – trebale biti poredane prema ustaljenim bibliotečnim tematskim cjelinama, no to nije učinjeno dosljedno. Ove, pak, bibliografske jedinice sadrže i one cjeline (od rednog broja 383 do 447) koje po svojoj pripadnosti ne bi smjele ući u osnovni tekst bibliografije jer tematiziraju opremu (primjerice naslovnicu, cjenik), impresum (promjene urednika, tiskara, vlasnika i izdavača), a u tom se sklopu nalaze i jedinice važne za sadržaj bibliografije poput članaka o pokojnicima, poruke uredništva, o novim knjigama i dr. Nizanje jedinica, napose nakon br. 383 stavlja korisnika u dvojbu o kakvom je članku riječ, je li u pitanju članak ili autorova odrednica određene teme (ilustracije radi, „Širite i čuvajte Klasje“ je naslov ispod kojega su četiri jedinice (440-443), a ni u jednoj nije spomenuti naslov iako je u navodnicima i sugerira na moguću naslov).

Istina, *Bibliografija „Klasja naših ravni“* se otvara prikazom objavljenih priloga koji pripadaju području „Književnosti“ (str. 5-24) i koji su onda razvrstani prema sljedećim njezinim konkretnijim usadržanjima: „Književne vrste“ (pjesme, pjesnička proza, drame, roman, novele i pripovijesti te crtice); zatim „Hrvatska narodna književnost“ (narodne pjesme, „popievke“ i molitve); „Znanost o književnosti“; „Kritika, ocjene, osvrti, prikazi“; „Književni život“; „Biobibliografija“; „Bibliografija“ i, na koncu, „Ruska književnost“. Međutim, dio koji se odnosi na bibliografski obrađene i razdijeljene članke iz *Klasja naših ravni* po drugim tematskim cjelinama nisu dosljedno bibliografski korektno definirane i strukturirane.

Naime, autor u razvrstavanju bibliografskih jedinica ne prati uvijek Univerzalnu decimalnu klasifikaciju (UDK), u smislu da nisu jasno naznačene opće znanosti i iz njih izvedene posebne znanosti, nego se jedan broj napisa iz *Klasja naših ravni* prikazuje i u cjelinama koje Univerzalna decimalna klasifikacija ne poznaje (npr. „Raspodjela, potrošnja i čuvanje dobara“ (str. 27-28) „Patriotsko-kulturni pokreti“ (str. 30-31) ili „Kronološki prikaz proslave“ (str. 33-36) ili nekoliko cjelina koje se odnose na pojedina međuratna hrvatska kulturna društva (str. 46-52)). S druge strane, suvisle cjeline „Društvene znanosti“ (str. 24-26), zatim „Politička ekonomija“ (str. 26-27), „Pravo, pravna znanost“ (str. 28-30), „Etnologija, etnografija“ (str. 31-32), „Jezikoslovlje“ (str. 39), „Umjetnost“ (str. 39), „Društveni život“ (46) ili „Povijest“ (52), nisu sve unutar sebe dosljedno razvijene u supripadne podcjeline (npr. izvan „Umjetno-

sti“ nalaze se samostalni odjeljci „Fotografija“ (str. 39-42), „Glazba“ (str. 43), „Kazalište“ (str. 44-46)). Napomenut ćemo još kako *Bibliografija „Klasja naših ravni“* sadrži i dijelove „Dokumentacija Uredništva 'Klasja naših ravni'“ (str. 54), zatim „Raspored priloga“ (str. 55-63) i „Tiskarski obim 'Klasja naših ravni'“. Autor bibliografije, dakako, poznaje osnovnu zadaću bibliografije, popisati i klasificirati određenu građu kako bi potencijalni korisnik što brže došao do potrebnih informacija, što se inače čini i mnogo dubljom bibliografskom analizom sadržaja. Stoga je osim samoga popisa, bilo potrebno razriješiti i pseudonime, zatim pregledno klasificirati podatke i dopuniti ih potrebnim registrima, koji su ovdje zastupljeni samo jednim i to onim autorskim. Upravo registri prate UDK – sukladno pravilima klasifikacije, uz nešto veću slobodu bibliografa, tematski registar sadrži vrlo konkretne podatke, koji onda mogu pružiti dodatne informacije vezane za mjesne potrebe korištenja bibliografije. Na žalost, upravo ovakve informacije nedostaju ovdje u nizanju bibliografskih jedinica.

Osim navedene nedosljednosti u redanju bibliografske građe, dodatnu poteškoću u praktičkom služenju najnovijom Merkovićevom *Bibliografijom* predstavlja i činjenica što je načinjena jedna, izuzme li se očitovana elementarna nepismenost u načinu navođenja znaka navoda, nedopustiva urednička pogreška – veličina fonta (slova) cjelina i podcjelina te njihovo prostorno razmještanje putem veličine razmaka između njih gotovo da se načinilo proizvoljno! Na taj način je napravljena takva zbrka i nepreglednost da nije autorskog kazala

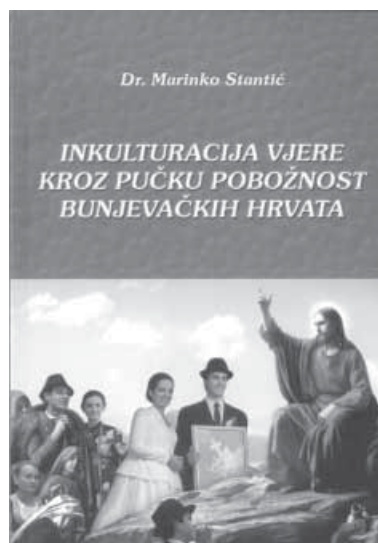
na kraju knjige (str. 65-67), ovako uređena bibliografija ne bi vjerojatno bila ni od kakve koristi. Steče se dojam da su autor i urednik izdanja Milovan Miković daleko bolje priredili bibliografiju časopisa *Rukovet* negoli *Klasja naših ravni*. Osnovno je pitanje – zašto su djelo *Bibliografija „Klasja naših ravni“* onda objavili ovako diletantski?

Tomislav Žigmanov

Marinko Stantić, *Inkulturacija vjere kroz pučku pobožnost bunjevačkih Hrvata*, Katolički institut za kulturu, povijest i duhovnost „Ivan Antunović“, Subotica, 2010., 174. str.

Suočena s izazovima suvremenoga svijeta, Crkva Drugoga vatikanskog koncila ponovno je razmotrila način kako se odnositi prema kulturama. Pastoralna konstitucija *Gaudium et spes* definirala je kulturu i priznala joj autonomiju njezinih vlastitih vrijednosti koje joj omogućuju razvitak i opstanak. Kultura izražava način mišljenja pojedinaca, njihovu stvaralačku i duhovnu djelatnost, a odražava se u ponašanjima koja promiču priznavanje skupina i zajednica. Budući da je kultura oblik mišljenja i stvaralačko djelovanje ljudi svih naraštaja, ona je po sebi sposobna prihvatiti evanđelje jer je ono, sa svoje strane, izvor duhovnog i cjelovitog promicanja osobe. Prema tome, postoji uzajamni, a ne suprotstavljeni odnos između kulture i evanđelja, tj. religije općenito.

Rasprave o vjeri i kulturi, kao i pitanja njihova međusobnog ispreplitanja, podmeću se sve više kao predmet suvremenog teološkog diskursa. Kako implementirati i integrirati evanđeo-

sku poruku u kulturu i mentalitet jednog određenog naroda, trajna je i nikad dovršena misija evanđeoskog poslanja Crkve. Stoga, jedna od najvažnijih dimenzija teološkog razmatranja jest pitanje *inkulturacije*. U tom procesu puno se pažnje stavlja na izražavanje kršćanske vjere novim jezikom, novim simbolima, kategorijama i teorijama koje su bliske i razumljive svakoj kulturi u koju se uvodi vjera. Stvarno razumijevanje inkulturacije najprije zahtijeva rješavanje problema spram nekih pitanja: Što je to inkulturacija? Gdje nalazimo početak inkulturacije? Do kud se ona proteže? Kako točno shvatiti poruku i opseg inkulturacije?, itd.

Važan doprinos približavanju i razumijevanju postavljenih pitanja predstavlja doktorska disertacija vlč. dr. Marinka Stantića, svećenika Subotičke biskupije, koji je na Papinskom lateranskom sveučilištu u Rimu obranio radnju pisanu na talijanskom na temu: „Inkulturacija vjere kroz pučku pobožnost bunjevačkih Hrvata“. Cilj ove teze bio je organski i sustavno izložiti temeljne